יז: היה מביא פרק שני סוטה

עין משפט נר מצוה

[1]א א מי׳ פ״ג מהל׳ סוטה הל״ח ופ״ד הל״ט קמג עשין ט:
[2]ב ב ג ד מי׳ סס פ״ד הל״ז:
[3]ג ה מי׳ סס הל״ח:

תוספות שאנץ

כיצמות ונפקא ליה מדכתיב בלב ים וק״ל דלבו של ארם הוי בשליש גופו: כתבה אגרת בלא שרטוטין. בספר אמר רחמי׳ והל״מ הוא ד׳ספרים צריכין שרטוט:

מסורת הש״ס

הדיפתרא אלא על המגילה שנאמר [1]בספר [2]ואינו כותב לא בקומוס ולא בקנקנתום ולא בכל דבר שרושם אלא בדיו שנאמר [3]ומחה כתב שיכול (ח) למחות: **גמ׳** אמר רבא [2]מגילת סוטה שכתבה בלילה פסולה מ״ט אתיא תורה תורה כתיב הכא [2]ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת וכתיב התם [3]על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט מה משפט ביום אף מגילת סוטה ביום [2]כתבה למפרע פסולה דכתיב וכתב את האלות האלה כי דכתיבא [2]כתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה [2][שנא׳] והשביע ואחר כך וכתב [2]כתבה איגרת פסולה בספר אמר רחמנא כתבה

נספר כ״ע מודו דמרגיגן כל מילי בר מדכר שם בו רוח חיים מיהו לפי׳ ר״ת לא קשיא מידי דפי׳ התם בכלל ופרט וכלל דרשינן ליה [1]דחזר וכתב ומתן לה (ספר כריתות) אבל הכא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט א״נ התם קרא יתירא הוא דקא דרים משום דכמיב תרי זימני וכתב לה ספר כריתות וכירושלמי מקשה ליה נמי הכא כתיב ספר והכא כתיב ספר הכא את אומר כל דבר שהוא בתלוש והכא את אומר הכין שנייא היא הכא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר כדקא אמרת דהוי מרגיגן כל מילי דתלוש בר מדבר שם בו רוח חיים ירושלמי תניא ר״א בן שמוע אומר אין כותבין על עורות בהמה טמאה אמר ר״ש מכיון דאיתמר לחמיקה ניתנה למה אינו כותב תני ר״א [בר שמעון] אומר רואה אני את דברי ר״א בן שמוע מדברי אבא שמא תאמר אינו שותה ונמצא השם נגוז על עור בהמה טמאה ומו התם ר׳ לוי בר סיסי בעי קמיה רבי מגילת סוטה מהו שתטמא את הידים א״ל הרי זו שאלה א״ר יוסי אינה שאלה כלום גזרו על הספרים שיטמאו את הידים לא מפני קדושתן וזו לחמיקה נתנה לא צריכא [דלא] הואיל ונתנה לחמיקה:

שנאמר ומחה כתב שיכול למחוק. ירושלמי אי מחה יכול במשקה או במי פירות א״ל וכתב הא כיצד כתב שיכול לימחק ומחו זו דיו שאין בו קנקנתום והא תני אם מחק ממוך

אמר רחמנא. והלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט: על

הספר כשר תיפתר בהדין תניא דתנא אמר ר״מ כל ימי שהיינו למדין אצל ר׳ ישמעאל [לא] היינו נותנין קנקנתום לתוך הדיו:

מה משפט ביום **אף** מגילת סוטה ביום. כל מעשה סוטה ילפינן מהכא בפ״ב דמגילה (דף כ:) דהשקאה ביום דש״י פי׳ מה משפט ביום קרא דביום הנחילו משמעי בדיני ממונות אלא מוהקקא אותם לה׳ נגד השמש נפקא לן בהתם[2] דביום ונראה לי דכל דין סוטה בין גמר בין תחילה פסולה בלילה דומיא דדיני נפשות ולא כדיני ממונות דתחילת דין ביום אבל גמר דין לאפילה בלילה: **דכתיב** ובתב **את האלות האלה** בדכתיבא. תימה לר״י לקמן בפרק ואלו נאמרין (דף לב:) ואיתא נמי בריש פ״ב דמסכת ברכות (דף יג.) ובמסכת מגילה (דף יח:) דק״ש לא יקראנה למפרע לרבנן מוהיו ולרבי מדברים הדברים ורבנן דברים הדברים לא משמע להו הילכך איצטריך והיו שלא יקראנה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הכא הדברים האלה כדכתיבא וי״ל כיון דקיבלו וגמירי מרבותיו דשמע אית לן למדרש בכל לשון שאתה שומע אימר לך והיו שלא יקראנה למפרע והאלה דרשי להו לדרשא אחרינא: **קודם** שתקבל עליה שבועה פסולה. ירושלמי ר׳ קרוספא אמר איתפלגון ר׳ יוחנן ור״ל חד אמר משביע ואח״כ כותב וחד אמר כותב ואח״כ משביע ומפרש טעמא כדי לסמוך שבועה להשקאה והתם משמע דבהכי פליגי מ״ד משביע ואח״כ כותב אית ליה חוקה ותורה מעכב על הסדר ומאן דאמר כותב ואח״כ משביע אית ליה אע״ג דמעכב אינו על הסדר ותימה א״כ כמאן ס״ל לא כר״י ולא כר׳ נחמיה בפ׳ הוציאו לו (יומא דף פ.) דמשמע דכ״ע סבירא להו היכא דכתיב חוקה מעכב נמי על הסדר ותמה רבי דנפרק ד׳ מיתות (סנהדרין דף מט:) אמר רבא אמר רב קחורה אמר רב הונא כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ משבעה שממנין רב פפא סבא משמיה דרב אמר אף ד׳ מיתות ואיתך בפלוגתא לא קא מיירי רב פפא אומר אף סדר יומא ואיתך ההוא לאומרא בעלמא דמשמע הא לאו הכי הוא חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר פוטה דהא איהו אמר הכא כתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה ומשמע ירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר ונראה דלא חשיב אלא היכא דשנוין על הסדר אבל סדר פוטה איגה נישנית על הסדר שהרי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוונין כמו שפירשנו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל סדר המשנה אפילו למנוה בעלמא לא ולהכי לא אמר נמי התם דאמר זהו סדר תמיד לאפוקי ממנות חליצה אבל לאפוקי מסדר פוטה ליכא למימר דאפילו בדיעבד נמי לא: **כתבה** איגרת **פסולה.** רש״י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא והלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי איריא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמרי׳ בפ״ק דגיטין (דף ו:) אמר רב יוסף מאן ליתא לן דר׳ אביתר בר אמרא הוא ועוד הא איהו דשלא ליה לרב יהודה בני אדם העולים משם לכאן הן קיימו בעצמם ויתנו הילד בזוגה והילדה מכרו ביין ושמו וכתב ליה בלא שרטוט וא״ר יצחק שתים כותבין שלא אין כותבין ואמרינן בסוף פרק מצות חליצה (יבמות דף קו:) אמר אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקרינהו לדידה ממאן יבמי עד יבמי ופירוש משום דלא מצי למכתב שלא תיבות לצופין בלא שרטוט כדמסיק מר זוטרא שירטט וכתב ליה לכולה פרשתא מתקיף לה מר בר רב אחדי והא לא מיתן ליכתב והילכתא כמר זוטרא אע״ג דלא מיתן ליכתב מדין אי לאו משום דנקראת ספר ה״א אע״ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה עצמה אינה פסולה קמ״ל דפסולה ונראה שלא היו המים בודקין על ידה מיהו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחר כתיבה אע״ג דנשמע כתיבה כתב באיסורא אי המגילה כשירה בהכי או לא והא דאמרי׳ בהקומץ רבה (מנחות דף לב:) ובמגילה (דף יח:) הלכתא מוזחה צריכה שירטוט אבל לא תפילין נראה דהכי הילכתא גמירי לה דאין לו לשרטט תפילין דאי לא תימא הכי אלא הא דפסיק אבל לא תפילין דלא מיפסלי אי כתבן בלא שרטוט מיהו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט א״כ הא דמקשה התם מהא דתפילין שבלו אין עושין מהן מוזחה שאין מורידין אומו מקדושה חמורה לקדושה קלה טעמא דאין מורידין אבל משום שרטוט לא ומשני תנאי היא אי הוה מצי לשרטט להו הוה מצי למימר במשורטטין אלא ש״מ דהכי גמירי לה דלא מצי לשרטט להו אבל ר״מ פירש הא דאמרי׳ שלא אין כותבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט בד׳ פיאות הגליונים אע״פ דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב שירטוט אפי׳ לענין ס״ת אלא משום זה אני ואנוהו (שמות טו) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ״ק דמגילה (דף טז:) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה ופירש ר״ח דלאו היינו ס״ת אלא מוזחה ולישנא דאמיתה משמע כיחידה של תורה דהיינו מוזחה דיש בה עול מלכות שמים וכן עיקר דאי ס״ת ממש משמעי ההוא קרא דואתם א״כ הא דגרסינן בפ״ב דמגילה (דף יט.) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בשאתן פסולה מאי איריא משום ספר תיפוק ליה משום ואתם צריכה שירטוט ותפירה באמיתה של תורה אלא ש״מ לשרטוט דמוזחה איצטריך דהתם תפירה ליכא ולענין תפירה נקראת ספר והשתא לא תקשי הא דפסקינן בהקומץ רבה (מנחות דף לב:) ובמגילה (דף יח:) הילכתא מוזחה צריכה שרטוט תפילין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפילין שבלו אין עושין מהן מוזחה לפי שאין מורידין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מדלא מצי למשני בשרטוטין ש״מ דאפי׳ מנהג ליכא [2]הואיל וכן אין צריך לשרטטן דגרסינן בירושלמי בפרק [3]אמה מדליקין כל הפעור בדבר ועושהו נקרא הדיוט השתא י״ל הא דאין צריכין שרטוט היינו בין השיטין אבל בד׳ פיאות צריכין שרטוט דלא גריעי משלא אין כותבין מיהא לפירושו לא תירץ [3]מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס״ת הוא סני ליה בשרטוט לאחרא פיאות מנאתי בתוספות רבינו יב״א בשבת גיטין שמעתי מר׳ אליהו הגרפתי שהיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליכא למיחש דלא כתבינן לשום פסוק אלא לאמירה בעלמא לפרוש בשלום בלשון עברי או לדבר בו בלשון לא אבל כשכותב שמביא אומו לשום פסוק כי האי גוונא אסור לכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפירושים פסוקים בלא שרטוט כשמביא לשום פסוק[4]:

[3]**כתבה** על שני דפין **פסולה.** מקשים לפירוש רש״י [שפי׳] בדפין של ס״ת מפרק בתרא דגיטין (דף פז:) דתנן שיר מקלת הגע וכתבו בדף ניטך והנייר שלי אינה מגורשת וכו׳ בעי רב פפא בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו וקפריך ומיפוק ליה משום דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים לא צריכא דמעורה והקומץ רבה (מנחות דף לב.) גבי מוזחה אמר נמי אמר רב יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה

מסורת אור השלם

1. וְכָתַב אֶת הָאָלֹת הָאֵלֶּה הַבּוֹרֵא בְּסֵפֶר וּמָחָה אֶל מֵי הַמָּרִים: במדבר ה כג
2. אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְיָ וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת: במדבר ה ל
3. עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַּעֲשֶׂה לֹא תָסוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל: דברים יז יא

הגהות הב״ח

(ח) גמ׳ שיכול להמחות:

גליון הש״ס

גמ׳ בתבה קודם שתקבל. עיין לקמן דף כ ע״ח תד״ה ח״ר ירמיה:

לעזי רש״י

בלי״ש. עפצים (גידולים טפיליים בעלה האלון). ווטריאול״ו [ווידריאו״ל]. ויטריאול (תומצה בפרתית). אורדימנ״ט [אדרימינ״ט] צבע שחור.

מוסף רש״י

כתב שיכול להמחות. וקנקנתום רישומו מיכר מאד (שרובין יג.). **קודם** שתקבל עליה שבועה פסולה. דמי כתיב וכתב את האלות, אחר קבלת שבועה כתיב (לקמן יח:).

[1] (לקמן כ. פירוכין יג.).
[2] (לקמן יט:). [3] רש״ל.
[4] (בכמה מקומות). [5] (דברים כח). [6] רש״ל.
[7] וכתב לה בלא ספר כריתות פרט ומתן חוץ וכלל אבל הכא כי׳. מהרש״ל. [8] (נפנהדרין לד:). [9] הואיל ואין צריך לשרטטן. מהרש״ל. [10] (נ״ל יפיאות הסנהן). [11] לא תיקן מאי איכא למימר כו׳. מהרש״ל. [12] (וגם ש״ש תוס׳ גיטין ו: ד״ה אמר ותוס׳ ממאות לב: ד״ה הא). [13] שייך לדף שאח״ז.

[1] **דיפתרא.** עור שאינה מעובד[10] כל צרכה דמלית וקמיה ולא עפין שהיו מעבדין הקלפים בעפצים שקורין גלי״ש: **בספר.** קלף: **קומוס.** שרף האילן וממיכו במים וכותב הימנו: **קנקנתום.** ווטריאול״ו או אורדימנ״ט קורין לומו: **ולא בכל דבר שהוא רושם.** ונבלע בקלף ואינו יכול למחוק וקומוס וקנקנתום עבדי רושם: **אלא בדיו.** שלנו של שרף: **גמ׳ משפט ביום.** בסנהדרין (דף לד:) נפקא לן מוהיה ביום הנחילו[11]: **למפרע.** יכך ולנפיל בטן לנכות במעיך[12] וכו׳ כסדר הזה לו אחר מהן היפך והשאר כתב כהילכתן: **פסולה.** משמע כמו שהן סדורין בפרשה: **איגרת.** בלא שרטוט: **כספר** אמר רחמנא. והלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט: לימחק ומחו זו דיו שאין בו קנקנתום והא תני אם מחק ממוך

[2] **כתבה** קודם שתקבל עליה שבועה פסולה. דמי כתיב וכתב את האלות האלה כי דכתיבא כתבה אחר שקבלה אלא מה שכתבתה ראשון ראשון אינה פסולה אלא אם כן כתבה אחר שקבלה אלא מה שכתבתה אחרון אחרון אינה פסולה אלא אם כן כתבה אחר שקבלה אלא מה שכתבתה אמצע אמצע